
SFÂNTA SFINTELOR DE ION DRUȚĂ LA TEATRUL IVRY

Victoria FEDORENCO

Academia de Științe a Moldovei

Anul 2008 în Republica Moldova este numit *Anul Druță*, ocazia fiind aniversarea de 80 de ani de la nașterea proeminentului scriitor și dramaturg, care prin operele sale – editate în mai multe limbi, jucate pe diferite scene – a contribuit atât la dezvoltarea artei și culturii naționale, cât și la promovarea imaginii originale a Moldovei în lume. Una din piese – *Sfânta sfințelor*, având cea mai bogată istorie scenică, a văzut lumina rampei chiar și la Paris, fiind montată, în 1981, la Teatrul din cartierul Ivry de regizoarea Ewa Lewinson. Cotidianul „*Le Monde*”, informând publicul, îl prezenta atunci pe Ion Druță ca „unul din cei mai buni dramaturgi sovietici, piesele cărui sunt jucate cu mult succes”.

Interesul pentru opera druțiană în lume se explică prin abordarea problemelor extrem de importante și complicate ale existenței omului în secolul al XX-lea, depășind limitele problematicii legate de spațiul concret al neamului și înaintând în prim-plan concepte general-umane, stabilind legăturile profunde cu esența vieții ca atare. Precum a accentuat traducătoarea prozei și dramaturgiei în limba cehă Jana Klusakova: „Tocmai de aceea sunt atât de actuale pentru noi lucrările lui Ion Druță, că ele ne vorbesc nouă nu numai despre Moldova, ci și despre noi.” (1). În acest context drama *Sfânta Sfințelor*, unde în prim-plan se evidențiază spațiul spiritului uman și cosmic, reflectă atât problemele autohtone actuale de ordin social, cultural, filosofic, cât și cele globale, universale, fapt care a stârnit interesul mai multor teatre din diferite țări, unde piesa a fost montată.

Însăși regizoarea Ewa Lewinson de la Théâtre d'Ivry, explicând interesul său pentru opera druțiană, a subliniat: „Am hotărât să montez *Sfânta sfințelor* deoarece această piesă conține tot ce eu consider necesar pentru un teatru adevărat. Autorii moderni deseori se ocupă de psihoanaliză, încercând să rezolve niște probleme în fond mărunte, artificiale. Eu înțeleg teatrul altfel. În viziunea mea teatrul reprezintă continuarea tradițiilor mari, cristalizate pe parcursul secolelor” (2). Dramaturgia lui Ion Druță care s-a inspirat din principiile dramatice cehoviene, întocmai corespunde unei astfel de estetici teatrale ce oferă mai multe posibilități pentru regizor de a se adânci în sistemul de gândire artistică al dramaturgului, dar și a propune o interpretare proprie, ceea ce de altfel se întâmplă mai rar în cazul montărilor operei druțiene, fapt observat și de Ewa Lewinson în cadrul Festivalului „Druță și teatrul contemporan” care a avut loc la Chișinău la 20 – 27 noiembrie 1988. Luând cuvântul la conferința de bilanț, ea a remarcat printre altele: „În ce privește spectacolele vizionate... Ceea ce m-a mirat e că majoritatea nu sunt niște interpretări scenice ale pieselor, ci reproduc textul autorului. Toate spun același lucru pe care îl spune autorul. Nu realizez teatrul fără o interpretare a dramaturgiei. Avem în Franța un tip de teatru care se numește „teatru al textului”. Dar există și alte forme. Regizorul nu trebuie să lucreze numai pentru autor, ci și pentru sine. Chiar dacă acest autor este Ion Druță” (3).

Spectacolul Teatrului din Ivry a fost anume o interpretare scenică și nici nu putea fi altceva, deoarece mesajul general-uman se evidențiază când te ab-

stractizezi de problematica locală și aspectul etnografic. Ewa Lewinson a văzut în drama *Sfânta sfintelor*, în primul rând, un tablou al lumii, veșnic și totodată contemporan: „Piesa lui Ion Druță este atotcuprinzătoare. Aici există totul: războiul, dragostea, două lumi diferite – orașul și satul, femeia, natura, moartea, copilul care întruchipează viitorul... Adică există întreaga viață! Piesa, în esența ei, este într-atâta plină de omenie că este la fel de înțeleasă și în Moldova, și la Moscova și la Ivry.” (4).

Afișul spectacolului care anunță că „Le Théâtre des quartiers d'Ivry présente du 24 février au 22 mars 1981 *La chose sacrée* de Ion Druța” reprezintă o margine de plai roșietic de la care se înalță măreț cerul profund albastru cu niște nori fumurii. În mod surprinzător pictorul francez Joseph Le Net a intuit esența filosofică a operei druziene, unde acțiunea e plasată în spațiul întregului Univers, între cer și pământ, autorul schițând pe acest plan general niște repere concrete ale realității, prefigurând planurile orizontale și verticale ca aspecte cotidiene și simbolice ale existenței umane, dar reflectând și un fenomen al vieții – mai general, filosofic – ca un veșnic dialog între cer și pământ. Fiind întrebat într-un interviu dacă e cerul Parisului, Moscovei sau Moldovei, Ion Druță a răspuns în stilul său aforistic: „Cred că de la început a fost cerul Parisului, deoarece pictorul locuiește la Paris, dar în procesul de lucru ideea acestui cer a căpătat dimensiunile unui cer în general, incluzând în sine și cerul de la nordul Moldovei. Mi se pare că e lucrul cel mai ispititor și dificil – pornind de la cerul concret, de la un petec de cer care-ți este bine cunoscut, să vezi cerul în integritatea lui.” (5). Și aceasta nu este o filosofare gratuită, ci un lucru important, deoarece actorii Paul Crauchet (Călin Ababii), Chantal Deruaz (Maria), Claude Leveque (Mihai Gruia), Jeanne Vitez (Secretara) poate nici nu știau până atunci de existența Moldovei pe harta lumii, însă în spectacolul lor, jucat pe scena pariziană, Ion Druță a văzut „o fâșie de pământ moldovenesc”, și destinele care întregeau această imagine scenică au fost niște destine reale ale unor oameni bine cunoscuți autorului. „*Le Figaro*”, *premier quotidien national français*, scria că regizoarea Ewa Lewinson a intuit taina și finețea operei în care „fără a intra în sentimentalism, manifestând dragostea cehoviană față de om și adâncă înțelegere populară, Druță ne amintește că fiecare din noi este responsabil pentru durerea și suferința celor din preajmă” (6).

La reușita spectacolului a contribuit în mare măsură și prezența celor doi băieți – Franck Lussiau și Nicolas Spire – care au jucat pe rând rolul lui Sandu, fiul Mariei, care împreună cu protagonistul piesei paște oile la stână și îl atrage pe Călin în jocurile sale de-a războiul, provocându-l cu întrebări la amintiri despre diferite evenimente din viață, care apoi se vizualizează în spațiul scenic. Ambii băieți au fost atât de minunați, încât existența lor în scenă a făcut posibilă prezentarea într-un mod nou a celorlalte personaje, atribuind spectacolului o autenticitate extraordinară, aproape documentară.

Înaintând în prim-plan o problemă majoră și permanent actuală pentru existența ființei umane – problema responsabilității noastre morale pentru acest Univers în care existăm, autorul, pornind de la conștientizarea vieții unui popor în spațiu și timp, accentuează, prin mesajul general-uman al dramei, că iresponsabilitatea omului, a statului, a umanității poate duce totul la pierdere, mesaj care a fost acceptat de teatrul și publicul parizian. Ziarul „*L'Humanité*” accentua: „Principalul în

opera dramaturgului este respectul nelimitat față de viață în toate manifestările ei, precum și grija permanentă ca să nu se epuiezeze forța spiritului uman.” (7).

În acest context, montarea piesei Sfânta sfințelor de Ion Druță la Théâtre d’Ivry reprezintă o experiență importantă de contact între dramaturgia noastră națională și teatrul european.

Bibliografie

1. Vezi: *Druțiana* (Secvențe de la manifestările prilejuite de festivalul „Druță și teatrul contemporan), Chișinău, Editura *Literatura artistică*, 1988, p. 209.
2. Buletin informativ *V sovetskom teatre*, Moscova, 1981, Nr. 4, p. 28.
3. Vezi: *Omul egal cu el însuși*, în *Literatura și arta*, 1988, 8 decembrie.
4. Buletin informativ *V sovetskom teatre*, Moscova, 1981, Nr. 4, p. 28.
5. Druță, Ion, *Moment istini*, în *Sovetskaia kultura*, Moscova, 1981, 15 mai.
6. Cit. după: Bul. inf. *V sovetskom teatre*, Moscova, 1981, Nr. 4, p. 29.
7. Ibidem.